

Nr 25

Utlåtande i anledning av motioner om åtgärder för att minska bristen på provinsialläkare i glesbygd.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 527 av herr *Manne Olsson* och II: 620 av herr *Trana m. fl.* hemställes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag ägnade att kompensera de stötande kommunala subventionsförhållanden som påtalas i motionerna.

Motionärerna erinrar om att provinsialläkardistriktens nuvarande organisation trädde i kraft den 1 juli 1968. Inom organisationsformen inrymmes icke Stockholm, Göteborg och Malmö. Antalet distrikt uppgår till 772 med 962 provinsialläkartjänster. Av distrikten saknar 347 ordinarie tjänsteinnehavare, och 150 tjänster var helt obesatta den 1 oktober 1969. Detta siffermaterial visar att läget för den öppna sjukvården är mycket prekärt, och allra hårdast drabbas de stora glesbygdsområdena. En väsentlig och betungande faktor är provinsialläkarnas bostadsfråga. Läkarna ställer ofta långtgående krav på kommunerna om tillhandahållande av rymliga och förstklassiga bostäder till mer eller mindre starkt subventionerade hyreskostnader.

Motionärerna påpekar att organiserandet av provinsialläkarnas arbetsförhållanden liksom sjukvårdsangelägenheterna i övrigt är en landstingskommunal uppgift. Det är bara läkarbristen som gör att kommunerna tvingas lämna bostadssubventioner som knappast inryms inom det primärkommunala kompetensområdet.

Tänkbara vägar att lösa problemet är måhända att den verkliga årliga subventionskostnaden helt eller delvis täckes av stats- eller landstingsbidrag, att den får räknas in såsom legala utgifter vid ansökan om skatteutjämningsbidrag eller att vederbörande hyresgäst beskattas på skillnaden mellan erlagd hyra och verkliga bostadsvärdet efter taxeringsnormerna för egen bostad. Möjligen kan andra lösningar tänkas.

Motionärerna anser att frågan bör utredas och förslag framläggas som befriar främst låginkomsttagarna från det från jämlikhetssynpunkt anstötliga tvånget att för erhållande av erforderlig sjukvård skattevägen subventionera bostadskostnaderna för en utpräglad höglönegrupp.

Beträffande motiveringen i övrigt torde få hänvisas till motion II: 620.

Remissyttranden

Över motionerna har yttrande inhämtats från socialstyrelsen, Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet.

Socialstyrelsen framhåller i sitt yttrande att frågor om bostäder åt provinsialläkare inte faller inom styrelsens kompetensområde men att styrelsen instämmer i att de av motionärerna påtalade förhållandena har sin grund i läkarbristen och att situationen borde kunna förbättras om bristen kunde hävas.

Vidare anför socialstyrelsen:

Bristssituationen särskilt på provinsialläkarsidan har under en lång följd av år varit besvärande. Den slutna vårdens kraftiga expansion och det ökande vårdbehovet kan på sitt sätt sägas ha bidragit härtill. Olika åtgärder har av de centrala myndigheterna vidtagits för att underlätta provinsialläkarnas arbetsförhållanden och även i övrigt stimulera rekryteringen till provinsialläkaryrket. Som exempel härpå kan nämnas rätten att räkna dubbla tjänsteår vid tjänstgöring som provinsialläkare i de nordligaste länen och på Gotland.

Framför allt vill styrelsen emellertid hänvisa till att läkarutbildningskapaciteten under senare tid så utökats, att nytillskottet av läkare om några år och framdeles kan beräknas bli ca 1 000 per år mot ungefär hälften av detta antal nu. Vidare vill styrelsen framhålla betydelsen i detta sammanhang av att den som följer den nya läkarutbildningen efter avlagd läkarexamen obligatoriskt har att fullgöra allmäntjänstgöring omfattande bl. a. sex månader i öppen vård. Den som följer den äldre studieordningen och som räknat fr. o. m. den 1.7.1969 avlagt eller skall avlägga medicine licentiatexamen och som ämnar förvärva specialistkompetens eller genomgå utbildning i allmän praktik har också att fullgöra allmäntjänstgöring om sex månader i öppen vård. Allmäntjänstgöring i öppen vård skall fullgöras i läkardistrikt.

I *Svenska kommunförbundets* yttrande framhålles att den ökade utbildningskapaciteten av läkare kommer att vidga samhällets möjligheter att fördela läkarresurserna till sådana delar av landet, som har de största vårdbehoven. Kommunförbundet ansluter sig till motionärernas uppfattning att bostadssubventioner till provinsialläkare är klart olämpliga.

I Kommunförbundets yttrande framförs också följande:

I motionerna uttalas tveksamhet om ett primärkommunalt engagemang står i överensstämmelse med den kommunala kompetensen. Kommunförbundet vill av den anledningen erinra om, att kommunalrättskommittén enligt direktiven har i uppdrag att klarlägga frågan om »kommunala engagemang för att tillhandahålla lokaler åt statliga och landstingskommunala inrättningar». Enligt vad som är förbundet bekant kommer därvid även det av motionärerna berörda problemet att prövas.

Med hänvisning till beslut om ökad läkarutbildning och kommunalrättskommitténs uppdrag föreslår Kommunförbundet att motionerna avslås.

I *Landstingsförbundets* yttrande framhålles att förbundet är väl medvetet om den bristsituation som ännu råder inom provinsialläkarväsendet och med

uppmärksamhet följt utvecklingen sedan hösten 1968. Bl. a. har en särskild kommitté inom förbundet, vari även ingått representanter för socialstyrelsen och Läkarförbundet, penetrerat ett flertal frågor som sammanhänger med provinsialläkarbristen.

Sedan ett år tillbaka har Landstingsförbundets kansli följt provinsialläkar-situationen genom att månadsvis infordra uppgifter från de enskilda lands-tingen beträffande vakansläget. Jämfört med hösten 1968 har en markant förbättring inträtt på de flesta håll genom att antalet helt vakanta tjänster minskat.

Genom den nya vidareutbildningen av läkare, som trädde i kraft fr. o. m. den 1 juli förra året och som bl. a. innebär en obligatorisk tjänstgöring på 6 månader i öppen vård, torde man enligt Landstingsförbundet kunna räkna med en relativt snabb avveckling av nu rådande vakanser. I sitt program över läkarutvecklingen 1968—1975 har socialstyrelsen — med hänsyn till den nya vidareutbildningen — räknat med att vakanserna på provinsialläkar-tjänster skall vara fyllda i och med utgången av 1971.

Frågan om kommunala bostadssubventioner är vidare föremål för dis-kussion inom kommunalrättskommittén. På grund härav samt med hänsyn till den förväntade utvecklingen inom den öppna vården anser Landstingsför-bundet, att någon särskild utredning i frågan ej erfordras, och förbundet av-styrker motionärernas förslag.

Utskottet

I motionerna påtalas det förhållandet att primärkommuner i vissa fall nöd-gas påta sig avsevärda utgifter för subventionering av provinsialläkarnas bostadskostnader ehuru det är landstingskommunerna som har att svara för alla med sjukvården sammanhängande angelägenheter.

Såvitt utskottet kunnat bedöma torde ett visst fog finnas för den kritik av sättet för ordnande av bostadsfrågorna som anföres i motionerna. De miss-förhållanden som kan föreligga har emellertid främst sin grund i den på många håll svårartade bristen på läkare. Från det allmännas sida utvecklas för närvarande en avsevärd aktivitet för att avhjälpa bristsituationen. Lä- karutbildningens kapacitet har utbyggts så att det årliga nytillskottet av lä- kare om några år kan beräknas bli fördubblat, eller omkring 1 000. I den nya läkarutbildningen har vidare inlagts sådan tjänstgöringsskyldighet efter avlagd examen som bör medföra ökade möjligheter att tillgodose läkar- distriktens personalbehov även vad gäller glesbygdsområdena. Av intresse i sammanhanget är vidare att enligt ett uttalande av chefen för socialdeparte- mentet i proposition nr 42 till årets riksdag angående ändringar i sjukvårds- lagen vissa organisatoriska reformer beträffande provinsialläkartjänsterna kan bli aktuella.

Utskottet finner i likhet med de i ärendet hörda remissinstanserna skäl tala för att de i motionerna påtalade mindre tillfredsställande företeelserna skall elimineras genom den pågående utvecklingen.

Med anledning av den i motionerna uttalade tveksamheten beträffande primärkommunernas behörighet att bestrida kostnader för läkarnas bostäder får utskottet erinra om att frågan om kommunala engagemang för att tillhandahålla lokaler åt statliga och landstingskommunala inrättningar prövas av kommunalrättskommittén och att det här förevarande spörsmålet lär komma att klarläggas i detta sammanhang.

Utskottet anser med hänsyn till det anförda skäl inte föreligga för en framställning i ämnet till Kungl. Maj:t utan hemställer

att de likalydande motionerna I: 527 och II: 620 inte må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 april 1970

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Oscar Carlsson (s), Eric Peterson (fp), Axel Kristiansson (cp), Yngve Persson (s)*, Helge Karlsson (s), Kilsmo (fp), Karl Gustav Pettersson (s), Ernst Olsson (cp) och fru Florén-Winther (m);

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Larsson i Borrby (cp), Rimås (fp), Johansson i Simrishamn (s), Johansson i Skärstad (cp), Andersson i Örebro (fp), Hugosson (s), fröken Åsbrink (s), herrar Green (s)*, Häll (s), Rosqvist (s) och Björck i Nässjö (m).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.